

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTEOrgan of and published by the Slovene
National Benefit Society

Narodnina: za Zdravne drave (zaven Chicago) in Kanado \$4.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta, za Chicago in Cincero \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za ino-
metstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$4.00 per year, Chicago and Cincero \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. — Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts will not be returned.

Naslov na vse, kar ima slika s listom:
PROSVETA
2457-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Domač drobiž

Obiski razstave

Chicago. — Svetovno razstavo in urad SNPJ so obiskali: Anton, Mary in Charlotte Anžiček, Ruth Pfeifer, Stimac z ženo, Mrs. A. Lajovic in Rudolf Dodig, Detroit, Mich.; Joe Korenčič s svojo nevesto, Cleveland, O.

Novi grobovi

Sheboygan, Wis. — Anton Šircelj je prejel vest iz Silver-
tona, Colo., da je tamkaj umrl John Škrli, po domače Špeček, za pljučnico. Star je bil 52 let in doma iz Knežaka na Notranjskem. V starem kraju zapuščena žena in hčer.

Clinton, Ind. — Tu je umrl Bartol Zaube, star 42 let. Zapuščena mater in dva brata. Bil je član društva št. 50 SNPJ.

Zmleti dolarji

Toledo, O. — Mike Gašparič, grocerist, je v terek zvečer položil \$127 v gotovini in ček za \$78.68 v mlino za kavo predno je zaprl prodajalno. Drugi dan zgodaj zjutraj je njegov pomočnik prodal in zmlet funt kave v mlino — obenem je zmlet dolarje in ček s kavo vred...

Pismo na pošti

Chicago. — Na stari čikaški pošti, ki ima zdaj uradno ime U. S. Courthouse, ima pismo Toni Petric 913.

Se nekaj novih grobov

Cleveland. — Zadnji terek je v mestni bolnišnici umrl Josip Likar, znani slikar in dekorator. Zbolel je pred nekaj dnevi, ko je v Slov. narodnem domu v Lorainu slikal kulise. Star je bil 54 let in doma iz Rakeka na Notranjskem. V Ameriki je bil 30 let in več let je bival v Chicago. Zapustil je enega sina in štiri hčere. — Dalje je umrl mladenič Jos. Koradin, star 20 let, rojen tu, ki zapuščena starša, pet bratov in dve sestre. — Družini Andrej Vičič je umrl petletni sinček Edvard.

Clifton, Colo. — Tu je umrl za pljučnico Mike Benčina, star 28 let in rojen v Durangu, Colo. Bil je član društva št. 40 SNPJ in tu zapuščena žena v nosnem stanju in strica, v starem kraju pa mater, brata in sestro.

Senator Borah napada "new deal"

Washington, D. C. — Senator Borah iz Idaho je 4. t. m. v svojem govoru pred Narodnim radio forumom jedko napadel Rooseveltov program obnove. Borah je dejal, da Rooseveltov program sicer ni fašizem, nacizem niti komunizem, temveč le "nadležna, boleča, povsod se vtikajoča, konfuzija povzročujoča, izpodkopajoča in vse uničujoča stvar, ki se imenuje birokracija." Amerika je danes pokrita s težkim aparatom birokracije, ki prinaša katastrofo navadnemu človeku, je rekel Borah.

"Newdealske" plače v Illinoisu

Chicago. — Meseca maja je bil povprečni tedenski zaslužek v illinoiskih industrijah \$20.87, poroča državni department za delo. Za moške je znašal \$22.92, za delavce pa povprečno \$13.52. Tedenski zaslužek rudarjev je znašal le \$16.86 ali 21% od "normalnega" zaslužka (1925-1927). Premogovna industrija je obratovala 58% od normale. Upošlenost letošnjega maja je bila večja od lanske — 72.4% od normale (1925-1927), izplačane meze pa so daleč zadaj. Znašale so le 54.2% v primeri s povprečnimi mesečnimi izplačili leta 1925-1927.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Zbor JSZ v Clevelandu

Cleveland, O. — Dne 1., 2. in 3. septembra se bodo beležili pomembni dnevi za napredno delavstvo v Clevelandu. JSZ, ki je že nad trideset let agilna propagatorica za miselno preobrazbo jugoslovanskega ljudstva v Ameriki, bo obdržala svoj 10. redni zbor v Delavskem domu v Collinwoodu. Okoli sto reprezentantov raznih klubov, članov ekskutivne in Prosvetne matice se bo te dneve zbralo, revidiralo strankine dosedanje aktivnosti in postavilo podlago za širši razmah in za več zanimanja za socialistične ideje.

Za našo slovensko metropolo ima ta važen dogodek še poseben pomen. Namen ima: vzbuditi vse socialistično misleče v naselbinah, katerih je brezdomno več tisoč, ki sedaj spijo spanje pravičnega, in jih pridobiti za skupno in aktivno delovanje.

Naša socialistično orientirana naselbina boleha na mrtvilo nepoštovanja in neaktivnosti. Na stotine naših ljudi, ki so po mišljenju socialisti, se ne udeležujejo strankinih shodov, predavanj, ne čitajo strankinih glasil in v nobenem oziru ne pomagajo zavrteti kolesa napredka. Namesto, da bi bili ti ljudje pri gradnji gonilna sila, so še ovira napredku. Kaj je temu vzrok? Reakcija v naselbinah je bolj agresivna in se lahko trdi, da je marsikje profitirala na račun indiferentnosti naprednih elementov.

Trdno sem uverjen, če bi ljudje pri "E." ki se smatrajo za socialiste, bili malo bolj taktični in če ne bi spreminjali tolikokrat svojih barv, ampak bi pokazali tudi z dejanji to, kar so z besedo, da bi bilo v naselbinah marsikaj drugače. Na mestih, kjer sedaj vlada reakcija in nazadnjaštvo, bi lahko imeli ljudi, ki bi bili ponos naselbine. Marsikatera blamaža naselbine bi bila prihranjena. Namesto, da druge naselbine kažejo na nas, bi jim bila naša lahko v zgled.

Vsemu temu je krivo — pomankanje aktivnosti, ne samo v besedi, temveč tudi v delovanju ter iskrenih voditeljev. Sicer imamo pri klubih št. 27, 28 in 49 precej agilnih in sposobnih moči, z voljo in energijo do dela, ki s svojo aktivnostjo izvršijo veliko agitatoričnega dela, so pa za vse nasprotno elemente v naselbinah še brez moči. Potrebujemo ojačanja socialističnih klubov, aktivnosti socialistično mislečih elementov in kooperacije pri strankinem delu.

Na 23. junija se je vršil sestanek zastopnikov omenjenih klubov v svrhu aranžma in priprave za zbor JSZ. Naredili so načrt za obdržavanje priredb za časa zбора. Za soboto večer, 1. septembra, je določen v počast zastopnikom banke. Seveda, socialistični banketi so bolj za agitacijo. V nedeljo zvečer, 2. septembra bo program s petjem, recitacijami, govori in igro. Na sodelovanje so povabljeni pevski zbori Jadran, Soča, Delavci in Zarja. Sodeluje tudi mladinski odsek kluba št. 27 z živo sliko.

Naš sodrug in pionir Joseph Jauch je izvoljen tajnikom odbora za predpriprave. Slovensko delavstvo je že sedaj prošeno, da ne aranžira za te dneve drugih priredb. Leo. Poljšak.

Malo pojasnila

La Salle, Ill. — Čital sem dopis v Prosveti št. 127 prijatelja Franka Martenjaka, ki je precej podrobno opisal novice iz naše naselbine. Vse bi bilo okej, le kar se tiče družbe Slovenskega doma in glede spodnjih prostorov. Ker bodo oddane ponudbe za točnico, je umestno spregovoriti par besed.

Mislím, kar se tiče trgovine s pijačo, da je sedaj boljše kakor je bilo v času prohibicije. Križev imamo že nad 4 leta in so menda prodajalci pijače prilično dobro izhajali, ko so bile še zavezovalne razne zapreke: šerifi, federalni prohibicionisti itd., ki se jih je bilo treba čuvati. Sedaj tega ni, plača se za dovoljenje in lahko toč pristne pijače brez vsake zapreke.

Torej sklep direktorjev je bil potreben. Resnica je, da bi bilo za družbo SND boljše, če bi bil

še prej storjen. Garancije za plačanje najemnine se dobe brez težave. Vsak, kdor se bo podal v to poslovanje, bo moral prej premisliti, ali bo mogel zadostiti zahtevam ali ne.

Kar se tiče čistote v prostorih itd., je vse okej, ampak pozabiti ne smemo, da družba plača za čiščenje prostorov, zato je dolžnost direktorjev, da gledajo, da se delo, ki je plačano, tudi točno in pravilno izvrši. Tako delajo vsa podjetja in vsak dober gospodar. S trgovskega stališča je potrebno, da se dobi od najemnine čim več. Povsod, vsako podjetje, ki posluje na tej podlagi kot družba Slovenski dom, dela enako.

Slovenski dom v La Sallu ni last vseh tukajšnjih Slovencev, ampak je last podpornih društev, ki imajo delnice, in posameznih rojakov in rojakinj, ki pa ne živijo vsi v La Sallu in se gotovo tudi zanimajo za poslovanje njihovega podjetja. Zdelo se mi je potrebno dati malo komentarja k omenjenemu dopisu. Videlo se mi je, ako se ne motim, kakor malo reklame za osebo, ki ima sedanje prostore v najemu.

Dne 23. junija sem imel priložnost udeležiti se svatbe v Detroitu, Mich. Poročila sta se Rudolf Bernik in Helen Skvarc. Svatba se je vršila v Delavskem domu ob veliki udeležbi rojakov. Zabele je bilo dovolj. Imel sem priložnost podati roko staremu delavskemu boritelju in prijatelju Janku iz Kansasa (sedaj živeč v Detroitu) in še več drugim znancem. Novoporočencema želim obilo sreče v zakonskem stanu in vse najboljše. Najlepša zahvala Louis Lapanju (mojemu bratrancu) in soprogi, nevestini materi, za postrežbo in zabavo. Matt Vogrich.

Društvo 38 v Kenoshi slavi 30-letnico SNPJ

Kenosha, Wis. — Društvo Ilirija št. 38 SNPJ bo slavilo tridesetletnico obstanka SNPJ v nedeljo dne 8. julija v Washington parku, kjer je dobra voda, a še boljše bo pivo, članice bodo pa poskrbele za dober prigrizek. Vabimo vse člane, prijatelje in znance, da se udeležijo naše slavnosti.

John Nagode, tajnik.

Stavka v predilnicah za volno odpoklicana

New York. — Splošna stavka v predilnicah za volno v državah Nove Anglije je bila odpoklicana tik pred dvanajsto uro. Napovedana je bila za zadnji pondeljek, bila pa je odpoklicana v sporazumu z NRA, ki je zbarantala odgoditev. Zastavkati je imelo 75,000 delavcev.

Unija zahteva vzpostavitev plač iz leta 1929 in 30-urni tednik. Diference bo skušala izravnati posebna komisija.

Zidarji se vrnilo na delo

Washington, D. C. — Zidarji z opeko in ometači, ki so zastavkali zaradi jurisdikcijskega spora pri gradnji nekega vladnega poslopja, so se te dni vrnili na delo, ker je arbitražni odbor odločil njim v prilog. V stavki je bilo okrog petsto zidarjev in ometačev.

Norman Thomas nominiran za senatorja

Nominacijo je dobil po hudi bitki med staro gardo in militanti

Albany, N. Y. — (PF) — Na zadnji konvenciji državne socialistične stranke je bil Norman nominiran za zveznega senatorja po izredno vroči bitki med staro gardo in militanti. Za gubernerja je bil nominiran Charles Solomon.

Thomasova skupina ali "militanti", ki so na detroitski konvenciji dobili kontrolo nad stranko, ki pa nimajo večine v državi New York, so bili dva dni pod hudimi udarci "stare garde". Ves čas vroče debate je gledalo, da bo Thomas poražen. Ker se je pa tudi stara garda zavedla, da bi to napravo le še večji prepad v stranki in pogoršalo frakcijski boj, je končno kapitulirala.

Njen kandidat za senatorja je bil James O'Neal, urednik New Leaderja. Julius Gerber, tajnik državne organizacije, je končno apeliral na O'Neala, naj v "interesu harmonije" odstopi od kandidature, kar se je zgodilo.

Ni pa s tem prišlo do "harmonije" ali sloge med obema frakcijama. Odstranjena je bila le nevarnost za razkol. Stara garda pod vodstvom odvetnika Louisa Waldmanna je najbolj vznemirjena vsled radikalne strankine deklaracije, katero je sprejela detroitska konvencija in o kateri bo odločilo članstvo na splošnem glasovanju. Stara garda smatra to deklaracijo za "komunistično".

Thomas je pobijal to označbo in argumentiral, da ni ničesar komunističnega v njej. Deklaracija daje stranki le bolj opredeljeno stališče z ozirom na vojno in fašizem. Glavna naloga socialistov je graditev stranke, je poudarjal Thomas, in ne notranji boj.

Takoj po detroitski konvenciji je newyorška stara garda zagrozila z ločitvijo. Tudi na tej konvenciji je gledalo, da bo prišlo do razkola. Tekom vroče debate so se pa duhovi nekoliko pomirili. S sestavo kandidatne liste iz obeh taborov je bila odstranjena nevarnost za razcepitve. Thomasova skupina je na tej konvenciji imela komaj eno tretjino delegatov in je bila vse-skozi poražena.

Mornarji zahtevajo delo pri vladnih projektih

Vladne avtoritete so jim obljubile pomoč po obisku delegacije v Washingtonu

Washington, D. C. — (FP) — Gradnja posebnih reliefnih projektov, pri katerih naj bi brezposelni mornarji dobili zaslužek, je bila zahteva delegacije mornarjev iz Baltimora, ki se je te dni oglasila v Washingtonu. Odkar je bilo delo pri nekem projektu, kjer so bili mornarji upošleni, ustavljeno, so brezposelni mornarji večkrat protestirali, ker se jih je uvrstilo med delavce brez stalnega bivališča in ker so nekatere prisilili na delo na cestah. Delati so morali 25 ur v tednu in prejeli so le 90 centov v denarju.

Delegacija se je ustavila v uradu A. Williamsa, pomožnega administratorja FERA ter v uradu Wm. Plunkerta, direktorja reliefnega biroja za pomoč delavcem brez stalnega bivališča. Povedano ji je bilo, da bo v kratkem oklicana konferenca državnih reliefnih direktorjev, na kateri se bo razpravljalo o zahtevi mornarjev.

Ko so baltimorski mornarji delali pri svojem reliefnem projektu, je celo Plunkert priznal, da so vestno vršili svoja dela. Rekel je, da je bila njihova uprava vzorna v ekonomskem oziru in zadovoljiva.

Industrijci se pripravljajo na nov naskok

Organizirajo nov špijanski sistem za iztrebljenje "rdečkarjev"

San Francisco. — (FP) — Industrijci tega mesta se pripravljajo na nov naskok proti unijam. V ta namen so pričeli organizirati špijanski sistem, ki v zločestosti obeta prekašati najbolj premeteno špijonažo. Ta sistem bo šel za tem, da iztrebi vsako nevarno osebo iz tovarne ali kjerkoli je uposlena.

Industrijalci so ustanovili "zadružno" špijansko organizacijo pod imenom Industrial Identification Bureau. Vsakemu podjetniku, ki postane član tega biroja, bo na razpolago 23 špijnov. Sistem bo organiziran po vojaško — "prostaki" bodo poročali "kaprolom", slednji "kapitanom" in ti pa tovarniški upravi o "rdečkarjih" med delavstvom.

Vest o tem špijanskem sistemu je vznemirila unioniste, ker vidijo v njem pričetek novega openšaparskega gibanja.

HITLERJEVIM BRATCEM SE JE POSVETILO, DA JE VODJA BLAZEN

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Hitlerjev poveljnik, polkovnik Bredow, je tudi med ustreljenimi; eksekutiran je bil tudi Buelwitz, tiskovni šef napadalne armade.

Avgust Viljem, četrti sin bivšega cesarja, je bil izključen iz rjavosrajne armade in nacijske stranke, toda zaprl ga niso. Vest se glasi, da ga je pruski premier Goering strahovito nahruil zadnjo soboto. Baje mu je rekel, če ima še kaj močnatosti in respekta do sebe, naj se sam ustrelji.

Cenzura v Nemčiji ni bila še nikdar tako ostra kakor zadnje dni. Od zunaj Nemčija ne dobi nikakršnih poročil.

Bilo je več ostrih diplomatskih protestov od poslanikov tujih vlad, toda nemška javnost ne ve ničesar o tem.

London, 5. jul. — Ameriški splošni poslanik v Evropi Norman Davis je včeraj v Londonu ostro kritiziral Hitlerja zaradi njegovih barbarških eksekucij.

Pomolski delavci v zalivu zmagali

New Orleans, La. — Pristanišni delavci v Gulfportu so po dveh tednih stavke dobili zvišanje plače in se vrnilo na delo. Med sedmo uro zjutraj in četrto popoldne bodo prejeli 60c na uro, po četrty uri ali pred sedmo uro zjutraj bodo imeli po 75c, za nadčas pa 90c na uro. Pred stavko so zaslužili 50c, za nadurno delo pa 60c na uro.

Stavkarjem v pristaniščih groze z oboroženo

Avtoritete na delu, da stavko pristaniščnih delavcev

Seattle, Wash. — (FP) — Oborožena sila države je mobilizirala proti organizaciji pristaniščnih delavcev, ki v boj za dostojno mezo, šanje delovnih pogojev in trolo nad uposlevalnimi Stavka je paralizirala promet v skoro vseh prših ob zapadni obali in krvave spopade zlasti niških zapadne Kalifornije San Francisco. Od Seattle San Diego se razlega krniških interesov, da je t. bajoneti in strojniki na odpor pristaniščnih delavcev. Kakor v San Francisco so bizniški interesi tudi v tlu naslovili županu in govju zahtevo, naj končata z oboroženo silo. Government odločil, toda vse kaže, pripravljen ustreči bizniškim interesom.

Pogajanja glede konflikta so še vedno v z. Stavkarji niso radikalni, vem pomenu besede, čepršansko časopisje vpije, boljše. To dela z namda nahujska ljudstvo proti.

Nedavno je bil tajnik k. ne unije pristaniščnih delavcev hujškanja na iz. toda na obravnavi ga je spoznala nekrivim. Bizniški interesi niso bili zadovoljni rekom porote in delajo na pride tajnik ponovno pred. še.

Unije zahtevajo gradnjo mestnih stanovanj

Vlada odredi mestu posojila ne prične z delom

New York. — (FP) — cijo za gradnjo delavskih stanovanj in čiščenje "slumov" stopila tudi centralna unija z raznimi drugimi organizacijami ustanovila Laboring konferenco. Ta konfeje te dni sklicala zborovan katerem bodo razpravljali gradnjo stanovanj v Newku.

Tajnik centralne unije pravi v oklicu za zboroda postoji resna nevarnost bo Public Works administracija odločala 25-milijonsko sojilo, ki ga je objubilavladni za podiranje tenem in gradnjo novih stanovanj nar je na razpolago že štisece, "toda ni bil obrnjenen kamen."

Ta delavska konferenca seba komisija arhitektov, nirjev, kemikov in tehnik študiranje stanovanjskega blema sta izdali skupno i. v kateri kritizirata zvezno in njen novi stanovanjskon. S tem zakonom je adstracija "opustila vsakotivno akcijo za izboljšanje novonastajajočih stanovanjskih delavcev pri javnih delih. je dokaz, da ni vlada nikdar la resnega namena za kajnici konstruktivnega.

"To si je mogoče tolmāna dva načina: administracali totalno ignoranca o s vanskem problemu ali pa zakriti reakcionarne modidemoško publiciteto in ralnim tituliranjem zakona.

Marsh bo proučeval javno

ništvo v Evropi

Washington, D. C. — Bmin C. Marsh, tajnik Ljubije, je te dni odpotoval vropo, kjer bo proučeval r. tat javnega lastništva kredzavodov, vladno trženje p. delskih produktov, javna d. gradnjo delavskih stanovanj Marsh bo študiral, kaj je b. tem oziru napravljena v d. dinavskih deželah, v Franci. Angliji in o tem poročal. organizaciji, ki zagovarja. lo javnega lastništva narobogastva in monopolov. skal bo tudi Sovjetsko unio. se udeležil svetovnega kong. proti fašizmu in vojni. k. otvori v Parizu koncem sept. bra.

Agitirajte za Prosveto

Diktator Hitler (desno) in Nemčiji v desperatnem boju na dveh frontah — z radikali na levi in monarhističnimi reakcionarji na desnici. Pred nekaj dnevi je dal postreliti svoje najboljše prijatelje in zaveznike na desnici.

Podporna Jednota

Incorp. 17. June 1897
- deland Illinois

Tel. Rockwell 4904

UPRAVNI ODSEK:

ODBORNIKI:

POSODARSKI ODSEK:

POROTNI ODSEK:

NADZORNI ODSEK

lavnimi odborniki, ki delajo v gl. uradu, so vrši takole:

naj se posle gl. predavanja, naj se nastave na promemoranje i izvod, ili se titulo gl. upravnog odelaka u jednako vreme

gl. podrške, naj se pošilja na bak. tablice.

gl. podrške, naj se pošilja na blagovodstvo.

ranje v gl. upravnom odboru naj se pošilja Frank Tajm.

odelak se naj pošilja na John Gerike, prodavništa parob.

naslanila, oglaš, naročnina na spisak vas, kao je v svad

a na "PROSVETO," 2617 S. Lavende Ave., Chicago, Ill.

the Supreme Office should be addressed as follows:

same president should be addressed to him.

ed business concerning lodge and members other than st

secretary's office.

ld be addressed to the assistant secretary.

jurisdiction of the treasurer's office should be taken up

work of the executive board should be addressed to Frank

Supervisors.

drža samo mi pa, ki jih razglašajo označevalci fašističnih diktatur, s

Nazaj k demokraciji more biti edino zdravo načelo. V demokraciji se vrši medsebojna kontrola, obenem pa se zbujajo tudi strpljivo demokratično sodelovanje, zlasti pa za odgovornost človeka za človeka, to je splošno socialno pravico.—D. P.

Redukcije na železnici izzvale protest

Kompanija ne sme zadržati obratovalne stroške na račun delavcev

Boston, Mass. — (FP) — Na konferenci organiziranih mehanikov, ki so upošteni v delavnicah Boston & Maine Railroad Co., je bila sprejeta protestna resolucija v zvezi z naznanilom uprave, v katerem naglašajo, da bo morala v interesu ekonomije odslužiti v prihodnjih dveh mesecih okrog dva tisoč delavcev.

Srednjeveški teror nam vse to potrjuje. Oboroženi vitez in njegovi priganjači so strahovali "podložne" kmete in delavce, ki so bili izpočetka vdani, misleč, da je njih naloga, da služijo samo gospodi. V sistemu se je polagoma normalna korupcija in klepetanje razvijalo v teror. Z redukcijami bo prišla 1. avgusta. Govorniki in delegati se poudarjajo v protestu, ki so ga poslali avtoritetam v Washington, da je akcija kompanije neupravičena, ker je nedavno dobila veliko posojilo o federalne vlade. V svoji an-

čepčlatvo. Tisti, ki je dal valpu več žita ali svojo hčerko v zlo-rabo ali kaj podobnega, je užival protekcijo. Drugi pa so morali prenašati vedno več krivic. Po-vsem naravno je, da se je med ljudmi splošno pojavljalo ogor-čenje, ki je končno temeljito pu-metlo a feydzalizmom.

Prav podoben je razvoj v diktaturah. Volja posameznika ali klike ne more ustrezati potrebam razvijajočega se duha. Vaška diktatura tudi čuti to slabost. Zato išče metode, s katerimi bi koristila predvsem svojim pristašem, nadalje pa tudi elementom, ki si milost diktature kupijo z denarjem ali drugimi uslugami. Sistemi takih režimov je zgrajen na sebičnosti in ne more imeti nikdar splošnih interesov pred očmi, kakor jih ima splošna človeška družba, ki te zagovarja v objektivni in pravi demokraciji.

Tudi v srednjem veku so fevdalški diktatorji svojim posebnim ljubljencem naklanjali fevde za usluge in da so jih bolj pridobili zase. Danes fevdov ne dele, pomujajo pa druge ugodnosti, kakor korita, nagrade, službe itd.

Seveda vsaša diktatura potrebuje pomoči. Zato si jo kupuje in s tem direktno vzgaja korupcijskega duha, dasi obenem niti prisilno vojaško vzhanje študente. V bodoče se bodo imeli vojski in militarizmu ne tili dijak, ki si tako izvolijo.

Emile Zola:

GERMINAL

POSLOVENIL ALFONZ GSPAN

Ko se je tako izpozabil in spravljal na dan stvari kot podkovan socialist, sta se Stefan in Rasseur vznemirila, zaskrbljena zaradi njegovih obupnih trditev, ki jim nista vedela odgovora.

— Dajte si dopovedati! je nadaljeval mirno kakor po navadi in ju gledal, vse je treba poručiti, sicer izbruhne lakota. Da, anarhija, drugaga nič, zemlja umita s krvjo, očistena z ognjem! ... Potem se bo videlo.

— Čisto prav ima, je dejala gospa Rasseurjeva, ki je bila kljub svoji revolucionarni ognjevitosti zelo vlijudna.

Stefan je bil ves obupan zaradi svoje nevednosti in ni maral dalje razpravljati. Vstal je in rekel:

— Pojdimo spat. Najsi bo tako ali tako, ob treh bo treba vstati.

Suvarin je zdaj, ko je ugasnil ogorek cigarete, ki se mu je bila prilepila na ustnice, rahlo prijel brejo zajko pod trebuhom in jo postavil na tla. Rasseur je zaprl hišo. Molče so se razšli, po ušesih jim je brnelo in glava jim je bila polna težkih misli, ki so jih pretresali.

In vsak večer so se tako pogovarjali v prazni sobi krog enega samega vrčka, ki ga je Stefan praznil celo uro. Na dnu motnih misli, ki so spale v njem, se je začelo gibati, se širiti. Hrepet je po znanju, zato je dolgo namerjal, da bi si izposodil od sosedov knjige, ki žal ni imel drugih, nego nemške in ruske. Naposled si je nekje izposodil francosko knjigo o združništvu, spet neumnosti, kakor je dejal Suvarin. Redno je tudi čital delovnik "Borbo", anarhistični list, izhajajoč v Ženevi, ki ga je le-on dobival. A dasi so se vsak dan sestajali, se mu je Suvarin zdel vendar še vedno jako zaprt. Njegov obraz je razodeval neko nezanimanje, kakor da je brez čuvstev, brez vsega, kakor da je tujec na svetu.

Nekako v prvih dneh meseca julija se je Stefan položaj izboljšal. V tem enoličnem življenju, ki je brez prestanka dan za dnevno potekal v jami, se je nekaj zgodilo: kopači na Viljemovi žili so zadeli ob spremes, pravo zmešnjavo v sloju, po kateri se je dalo z gotovostjo sklepati, da se bo kmalu sloj izgubil. In res so zadeli na jalovino, ki zanjo inženirji kljub poznanju sveta niso še vedeli. To je razburilo ves rudnik, vse je govorilo le o izgubljenem sloju, ki je nedvomno presudil niže, onkraj jalovega rova. Stari rudarji so se širili nosnice kakor dobri psi, izpušeni na lov za premogom. A dotlej niso mogli čakati kopači s prekrizanimi rokami in lepaki so oznanjali, da bo družba priredila dražbo za nove odkopne zasedbe.

Nekega dne, ko so prišli iz jame, je Maheu spremil Stefana in mu ponudil, naj pristopi kot kopač k njegovi zasedbi namestu Levague-a, ki je šel drugim delat. Stvar naj bi bila že dogovorjena z višjim paznikom in inženirjem, ki sta kazala, da sta z mladeničem prav zadovoljna. Tudi Stefanu ni kazalo drugega, nego sprejeti to hitro napredovanje, saj je bil srečen, da ga Maheu čedalje bolj ceni.

Zvečer sta se skupaj vrnila k šahtu, da bi brala razglas. Odkopi, ki so zasedbam na dražbo, so bili na žili Filoniere, v severnem voreuxskem rovu. Nič kaj posebno vabljivi niso bili, rudar je odkimal z glavjo, ko mu je mladenič prebral pogoje. In res, ko sta šla naslednjega dne v jamo in ga je Maheu povedel s seboj, da si ogledata sloj, ga je opozoril na oddaljenost odkopa, na kršljivost skale, na malo debelino sloja in na trdoto premoga. Toda če hočeš jesti, moraš delati. Tako sta šla naslednjo nedeljo na dražbo, ki je bila v bara-

ki in ji je predsedoval rudniški inženir s sedovanjem višjega paznika, ker je bil okrožni inženir odsoten. Kakih pet sto do šest sto premogarjev je bilo tu pred majhnim odrom, ki je stal v kotu. Dražilo se je tako naglo, da se je slišala le zamolkla motnjava glasov, izklicane številke, ki so jih druge številke pre-prijale.

Za trenotek se je Maheu bal, da ne bo mogel dobiti niti ene od štiridesetih odkopnih števil, ki jih je oddajala družba. Vsi tekmeči so šli s cenam navzdol, vznemirjeni zaradi glasov o krizam in prestrašeni zaradi praznovanja. Spričo teh živahnih ponudb se ni inženirju Negrelu prav nič mudilo, temveč je čakal, da so padle ponudbe na čim nižjo ceno, medtem ko je Damsert lagal, kako so pogodbe sijajne, da bi stvar pospešil. Da je Maheu dobil svojih petdeset metrov, se je moral boriti z nekim tovarišem, ki je bil prav tako trdovraten; drug za drugim sta po vrsti popuščala za centime od hunta; in če je zmagal on, je bilo to le zaradi tega, ker je tako znižal mezdo, da ga je paznik Richeomme, ki je stal za njim, suval s komolcem in jezno godrnjal, da za to ceno nikakor ne bo mogel delati.

Ko so odhajali, je Stefan preklinjal. In njegova jeza je šele vprav izbruhnila, ko je srečal Čavala, ki se je s Katarino pohajkuje vračal iz žita, medtem ko se je njegov tast ukvarjal z resnimi posli.

— Strela božja! je vzkliknil, kako odirajo človeka! ... Dandanes pa res silijo delavca, da požre delavca!

Čaval se je razvnel, češ, da ne bi on niti malo popustil pri ceni. Tudi Caharija, ki je prišel iz radovednosti, je dejal, da je to ogabno. A Stefan jima je s togotno kretnjo vzel besedo.

— Vse to se bo nehalo! Nekoč bomo mi gospodariji!

Maheu, ki je izza dražbe molčal, se je zdaj kakor prebudil. Ponovil je:

— Gospodariji ... O, pri moji duši, čas bi že bil!

II

Bila je zadnja nedelja v mesecu juliju, montsoursko proščenje. Že v soboto zvečer so dobre gospodinjice v koloniji temeljito očistile svoje izbe z vodo. Prava povodenj je nastala, ko je iz čebrov pljuskom lila voda po podu in stenah; in tla niso bila niti suha, pa so jih kljub temu posipale z belim peskom — z dragocenim razkošjem za te uboge župe. Obetal se je zelo vroč dan, težko nevihtno nebo je soparno viselo nad ploskimi, golimi, brezkončnimi polji nordskega okrožja.

Ob nedeljah so pri Maheujevih vstajali čisto ob drugem času kakor sicer. Medtem ko se je oče že od petih jezil v postelji in se šel kljub temu oblačit, so jo otroci potegnili do devetih. Ta dan je šel Maheu kaditi svojo pipo na vrt, potem pa se je vrnil, pojedel sam kruh z maslom in čakal. Tako je prebil jutro, da niti sam ni vedel kako: popravil je čeber, ki je pušal, in prilepil pod kukavico cesarjevičovo sliko, ki so jo bili dobili otroci. Medtem so prihajali dol drug za drugim, oče Bonnemort je nesel ven stol, da bi sedel na solnce, mati in Alzira sta se takoj lotili dela v kuhinji. Pojavila se je Katarina, potiskajoča pred sabo Leonoro in Henrija, ki ju je bila pravkar oblekla; a ura je odbila že enajst in v hiši je zadisalo po zajcu, ki se je kahal s krompirjem, ko sta šele prišla Caharija in Jeanlin zadnja, z zaspanimi očmi, še zehajoča.

(Dalje prihodnj.)

Raul Auerheimer:

Maneta in Naneta

(Nadaljevanje.)

A tudi te sanje so se končale, kakor vsake, z zehanjem. Nekako po enem letu je Robert pričel spoznavati, da mu je ta lepa dama pričela postajati vsakdanja, nepomembna kakor obešalo. Njena lepota ga je smrtno dolgočasila, celo več, vzbujala mu je nervoznost, dražila ga je in celo gnusila se mu je skoro. Tako se mu je godilo kakor javencu v slaščičarni, ko je pogoltnil preveč bomponov. Že ob samem pogledu na sladkarije se mu je obračal žolodec. Ko je sedaj sedel Naneti nasproti, ni mogel doumeti, kako je nekdanj lahko ljubil Maneto.

Sklenil se je poročiti. Njegova izvoljenka je bilo malo dekletce iz družabnih krogov, niti polovico tako lepa kakor Naneta, a dosti mlajša, z manj burno preteklostjo in tem večjo bodočnostjo; dekletce, katero ga je ljubilo in katero je ljubil. In Angelike ni zavzel v pianosti, kakor je to storil pri Naneti, marveč v trezni razsodnosti. Sedaj je vedel, koga je treba poročiti — zahvalo je dolžan Naneti.

Predno je zapustil svojo prijateljico, Naneto, je še opravil dobro delo. Baron Poldi je še vedno trpel v Manetinem jarmu,

Mladenič je bil že kar modrikast v obraz, vsled prevelike ljubezni. Oči so mu skoro vselej iz jamic, glava iz visokega ovratnika; bil je suh ko najplemenitejši ruski hrt in njegove roke so trepetale. To je napravila Maneta v dveh ali treh mesecih iz lepega postavnega in zdravega mladeniča. Robertu se je smilil. Dan predno se je zaročil, ga je peljal k Naneti.

Učinek se ne da popisati. Baron je bil v oni starosti, v kateri se ljubi zunanost in samo zunanost ženske. Ta pa je bila ista pri Naneti kakor pri Maneti; vse kar je občudoval na dami višje družbe, vse to je našel tudi pri Italijanki. In tako jo je ljubil od prvega trenutka dalje in z isto strastno ljubeznijo, s katero je ljubil Maneto. Naneti je to ugajalo, sicer sedaj mu še ni mogla vračati ljubezni, ker poznala ga je komaj dobro uro. A bil je mlad in bogat, ona mlada in zapuščena. Hotela se je maščevati nad Robertom; in maščevala se je. Mladenič je skoro ponorel od sreče. Le eno mu je razjedalo vest, zavest, da je ogoljufal prijatelja.

Po šestih tednih, med tem časom se ni pokazal v prejšnji družbi, se gospa Maneta in baron Poldi srečata na Ringu, skoro na istem mestu kakor pred časom z Robertom. Obstala je

in on ji je poljubil roko. Tedaj je opazila, kako mu zdravje prekipava. To mu je tudi povedala, on pa se je pomilovalno nasmešnil in to na način, katerega se prej ni nikdar poslužil. Gospa Maneta je bila presenečena. Hipno se je domislila Roberta in njegovega spremenjenega vedenja. Prav tako se je sedaj ponasal baron Poldi. Kaj imajo ti gospodje?

Ni ji bilo treba dolgo razglabljati. Baron je bil mlad, zaljubljen in kakor vsi mladi zaljubljeni ljudje je čutil potrebo, razglasiti svojo srečo. Videli so Naneto, katero je Robert skrbno skrival. Sedaj se je pojavila v javnosti. Opazili so sličnost, razumeli in delali slabe dovte: "Kaka razlika je med," so izpraševali, "dostojno damo in kometo?" Navadno se je mežikaje odgovorilo: "Samo črka N." In res, razlike skoro ni bilo opaziti.

V resnici pa je beseda "komet" dogodka nekoliko prehitela. Najprvo je bila Naneta baronova ljubica. V tem svojstvu je spoznala Maneto. Bila je na neki konjski dirki; gospa Maneta je valed svojega družabnega položaja sedela v sprednji loži nekega jokey-kluba, ravno nasproti cilju, kjer sedi navadno najlepša dama odlične družbe. Preko zelene trate je stopala

Naneta in to razumljivo, v baronovem spremstvu. Lepa gospa jo je ugledala in je takoj vse razumela; doumela je tudi šalo, ki jo je pred nedavnim slišala in je ni smatrala resnim. Prisrčno se je nasmejala, nekako dobrohotno ter jo kritično premotila skozi rognon. Zadeva jo je zabavala. Kolikokrat je kateri izmed njenih prijateljev vstopil v ložo, ga je prišla za rokav in z lognorjem na Naneto, ki se je neprestano izprehajala pod ložo, in kadar prišla mimo, pogledala kvišku. In vedno je gospa zaklicala: "Glej-te, glejte, koliko podobnosti je med nama!" Mnogo gospodov je še ni poznalo in strmeli so nad izredno sličnostjo. Drugi so se smehljali ko tedaj, kadar si pripovedujejo uganke, čigar prav rešitev je znana samo njim. Samo gospod, plemeniti Obenaus, eden izmed najpomembnejših in najelegantnejših mož vse družbe, kateri je zadnji vstopil v Manetino ložo in ostal v njej dalje ko vsi ostali, — samo gospod Obenaus se ni smehljajal in ne čudil. "Zelo mi je podobna," je zopet dejala gospa Maneta in pokazala navzdol. Vzel je kukalko, je premotril in nato omalovažujoče odvrnil: "Ne najdem prave sličnosti," in odložil je kukalko ter govoril o važnejših stvareh, — o novem Manetinem klubku. Gospod Obenaus se je pravilno ponasal napram damam. Že šest tednov je vztrajno dvoril gospej in to z navdušenjem in pridnostjo, kakor trenira jokey svojega dirkalnega konja. Gospa Maneta ni bila neobčutljiva. Že so stavili dva proti pet in mnogi izkušeni športniki so trdili, da bo zmagal pri tej dirki.

Ljubezensko razmerje med baronom in Naneto ni dolgo trajalo. Po preteku pol leta so ga spravili pod kuratelo, in Naneta je obsedela v svojem dragem stanovanju, z dvema postrežnicama, kočijažem, dvema konjema, — a brez prijatelja. Nihče se ni oglašil, to se pravi, oglašilo se jih je več. Greh, kateri se jo je polastil, je ni več zapustil. Na izbiri ji je bilo: prodaja daril ali pa postati komet. Odločila se je za drugo in to kot prijetnejši in ugodnejši izhod. Nato jo je družba pričela omalovaževati; hišni gospodar je zvišal najemnino.

Naneta je bila lepa in je posedovala mnogo talenta. Z neverjetno sigurnostjo se je uživala v svoj novi poklic, dozdevalo se ji je celo, da ji je bil ta že prirojen. Uživala se je v novo ulogo in dosegla uspeh za uspehom. Pri tem ji je njena podobnost izvrstno služila. Ker se je Maneta gibal v odlični družbi, se je tudi Naneta povzpela v ta družabni krog. Tu so se shajali le fini in darežljivi ljudje. Lahko sta živeli služkinji, kočijaž in konja. Ja, Naneta je svoje gospodinjstvo celo povečala ter si omislila papagaja, kar je bila že njena otroška želja. Mesec za mesecem je okroglo vsotico odnašala v banko. Bila je že od narave skromna, in kakor vsi, ki so pričeli prav od početka, je tudi ona ljubila denar.

Nanetina splošna priljubljenost ni ostala brez reakcije za Maneto. Sicer se očitno ni nič izpremenilo; ostala je s svojo divno lepoto v salonu, ki je bil vedno prenapolnjen z gospodi. Ob svečanih prilikah je bilo njeno stanovanje še vedno polno cvetja. Seveda, pristna džungla ni bila več, ker se je tudi toplina znižala. Gospa Maneta je lahko kurila kolikor se ji je dozdevalo, a živozrebrni stolpič se ni dvignil nad 15 stopinj Reamurja, — to je toplina pojema-joča prijateljstva. Nasprotno pa je pri Naneti vladala prava tropična klima. Lipovka je evla sredi zime in pagagaj se je počutil kakor v svoji pravi domovini.

Gospo Maneto je mrzilo, ker ona ni bila dama prijateljstva, bila je ljubezni željna. Njen smehljaj je potreboval prekomerne topline rastlinjaka, da se je šele pravilno razcvetel. Trdila je sicer, da to ni resnica, a čutila je potrebo, da se jo je od časa do časa povprašalo. Že neko dobo pa nihče ni izpraševal. Izgubila ni niti enega prijatelja, a zato je izgubila vse obože-

valce. Le gospod Obenaus je ostal in še ta ne dolgo.

Nekega dne, ko jo je našel samo, je pričel govoriti o poroki. Bil je preveč previden, da bi jasno povedal, a ona ga je razumela in šaljivo odvrnila: "Ah, zakon — ne!" je dejala z očitno odvratnostjo. "To ni zame."

"Zame tudi ne," si je mislil gospod plemeniti Obenaus, a tega ni glasno izrekel. Prijel jo je za roko — sedaj si je to lahko dovolil — in vprašal, gledajoč ji v oči, s smehljajem, s katerim si je priboril že toliko zmag:

"In ljubezen?"

Ni mu odtegnila roke in tudi odgovorila ni takoj. Nato je brez nadaljnega zdrnil s svojega sedeža, prav na lahko in tiho, kot bi skočila mačka. Prijel jo je še za drugo roko in v svoji prosci pozi zašepetal:

"Maneta, kdaj pridete k meni?"

Izgovoril je to z nasmeškom, s katerim si je zavaroval umik, mislil pa je zelo resno, to je občutila po njegovem strastnem prijemu in vročem dihu, ki jo je objel z njegovimi besedami. To je bila ravno prava toplina, katero je potrebovala. Prevzelo jo je in pozabila je odgovoriti. Nato je izigrala zadnjo karto in vprašala:

"In ako me kdo vidi?"

"Tedad bodo mislili, da je Naneta," ji je zatrjeval, sigurno svoje zmage. "Poslužimo se sličnosti."

Odtegnila mu je roki, vstala in ga pustila klečečega. Že leta in leta je tako vstajala ter puščala moške v prosci pozi. V zadnjem času pa tega ni več zmogla s toliko brezobzirnostjo. Morebiti vsled tega, ker je postala krepkejša, obilnejša in ni več vstajala s toliko lahkoto. Vsekakor, sedaj se ji je posrečilo. In dejala je preplašenemu Obenaus:

"Kar poslužite se te sličnosti."

"Kako mislite to?" je vprašal.

Hladno in zaničljivo je odvrnila: "Pojdite k Naneti, ona vam bo raztolmačila," in s trepetajočimi nosnicami in kraljevsko ponosnostjo je zapustila sobo.

In kaj je storil gospod plemeniti Obenaus?

Resnično, odšel je k Naneti in raztolmačil ma je.

Gospod Obenaus je bil zadnji. Nato so se v Maneto zaljubili še nekateri gospodi iz province, in tudi ti so bili le toliko časa zaljubljeni, dokler jih kateri izmed hišnih stalnih gostov ni seznanil z Naneto. In naslednji dan, ko so se pojavili v njeni bližini, je po poljubu roke spoznala, kaj se je dogodilo. Zado-bili so nenadoma, kakor se je izražal neki njen prijatelj, nepristransko presojo. In vedno, kadar se je pogovor dotaknil gospe Manete, je dejal: "Zelo lepa dama, le nekoliko omejena."

Gospa Maneta je pričela potovati. Poizkusila je način starih glumačev, kateri so pričeli zahajati v provinco, kadar v mestu niso vedeli pokazati ničesar novega. Nekaj časa je žela

uspehe, kakor je to pri navada. V Nici, So. M. Ostendu in še nekateri ji je uspelo, a to ni trajo.

Kmalu nato je pričel vati tudi Naneta. Svoje gaja je vtaknila v klet odpeljala za gospo Man-daj je že vedela, v čem njen čar in svojo znanje meljito izrabila. Vrhte sovražila svojo rivalinjo bila lepa dama in, ker pri konjski dirki sedela ona, Naneta pa se je n-prehajati spodaj. Skl-da Maneto uniči.

Nekega dne se je iz-ritzu pojavila v isti kakor Maneta. Man-umaknila. Odpeljala Luzern; Naneta ji je-Nato se je preko ženev-zera odpeljala v Pari-kasneje je bila tam tu-

Nastala je prava kraja v kraj, iz hotela Maneta vedno spredaj tik za njo. V Nici, M-lu, Rimu, v Ostendu hagnu, povsod se je po-vih pojavila za Manet-se je nastanila v iste-povsod je lepi dami o-oboževalce ter ji zagre-nje. Sledila je kakor ravani.

Gospa Maneta se je-la, najprvo pri hoteli-pri konzulu in slednjič-niku. A vse to ni pom-zveze je izkoristila, magalo.

(Dalje prihodnj.)

Čudna reč

V hišo se je vselila n-ka. Minkica od sosedo-šla pogledat, kakšni novi gostjači. Ko je o-njih šestletnega fanti-vprašala, ali ima še k-co ali brata.

"Imam," je ta od-polbrate in dve polse-Minkica se je začu-božjo voljo, potem si o-žine samo ti cel?"

KNJIGE S. N. P.

Pri Prosveti oziroma Matiči SNPJ imamo na-kaj dobrih knjig in e-k naročiti, sedaj je čas za Ameriški Slovenci, stane Slovensko Angliško Slo-vojevalci Zakon Biogenije Pater Malaventura v kab Jimmie Higgins Hrbtenica, igra Med brati, igra Denar in naročilo pošljite

PROSVETA

2657 S. Lawndale

DA USTREZEMO NE-ČLANOM

ki so želeli naročiti si-ceni knjigo THE NAT-TURN, katero je spis-miš smo jih naročili še-deset knjig. Torej se-z vašim naročilom pr-ga poide. Z naročil-tudi Money Order-knjiga stane z pošl-Naročila pošljite na PROSVETA, 2657 S. Ave., Chicago, Ill. Godina, upravitelj.

TISKARNA S. N. P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenem, h-slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČL-S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA-V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene smernice, enotako dolo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTER

2657-59 So. Lawndale Avenue

Telefon Rockwell 1961

Chicago, Ill.

Tudi se dajo na hitro tudi vse druge stvari